

Ocena całokształtu dorobku naukowego i osiągnięcia naukowego
przedłożonego przez
doktor nauk humanistycznych Agnieszkę Widera-Wysoczańską
z Instytutu Psychologii Uniwersytetu Wrocławskiego
w związku z ubieganiem się o nadanie stopnia naukowego
doktora habilitowanego nauk społecznych w dziedzinie psychologii

I. Uwagi ogólne

Doktor nauk humanistycznych, Agnieszka Widera-Wysoczańska, psycholog, absolwentka (1987) Wydziału Filozoficzno-Historycznego Uniwersytetu Wrocławskiego, swoją karierę zawodową rozpoczęła w 1987r. jako asystent w Zakładzie Psychologii Klinicznej i Zdrowia Instytutu Psychologii tegoż uniwersytetu, po uzyskaniu tytułu magistra psychologii na podstawie pracy *Problemy śmierci w poglądach młodych ludzi* przygotowanej pod kierunkiem prof. dr hab. Mariana Kulczyckiego. Stopień naukowy doktora nauk humanistycznych uzyskała w roku 1996 w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Śląskiego, broniąc rozprawy doktorskiej pt.: *Doświadczenie tanatyczne w życiu człowieka dorosłego*, której promotorem była prof. dr hab. Zofia Ratajczak, a recenzentami prof. dr hab. Maria Straś-Romanowska i prof. dr hab. H. Sęk.

Habilitantka nadal pracuje w Zakładzie Psychologii Klinicznej i Zdrowia Instytutu Psychologii Uniwersytetu Wrocławskiego (od 1996 na stanowisku adiunkta) – po przerwie w latach 2014-2015 - wywołanej zatrudnieniem w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Zielonogórskiego. Współpracowała okazjonalnie jako wykładowca na studiach podyplomowych (zlecenia, mowy o dzieło) poza macierzystym uniwersytetem z Uniwersytetem SWPS, UAM, Uniwersytetem Opolskim, Papieskim Wydziałem Teologicznym we Wrocławiu oraz Instytutem Psychologii Zdrowia PTP w Warszawie.

Habilitantka ma na swoim koncie różnorodną działalność badawczą, dydaktyczną i organizacyjną oraz popularyzatorską.

Habilitantka podnosiła swoje kwalifikacje poprzez staże w takich ośrodkach jak:

1. University of Saskatchewan, Institute of Psychology, Saskatoon, Canada, od grudnia 1993 do grudnia 1994;
2. Mental Health Clinic in Saskatoon, Canada, Saskatoon, Canada, od grudnia 1993 do grudnia 1994;

Habilitantka za swoją działalność naukową, dydaktyczną i publicystyczną została następująco nagrodzona.

1. Rektor Uniwersytetu Wrocławskiego przyznał Habilitantce Nagrodę zespołową II stopnia za osiągnięcia dydaktyczno-wychowawcze w latach 1987, 1989 i 1990.
2. Dyrekcja Instytutu Psychologii Uniwersytetu Wrocławskiego przyznała Habilitantce w 2010 r. nagrodę za przewodniczenie Komitetowi Organizacyjnemu Międzynarodowej Konferencji Naukowej: *Interpersonalna Trauma. Teoria i Praktyka*.
3. Minister Zdrowia i Opieki Społecznej przyznała w 1999r. Habilitantce Nagrodę II Stopnia za najlepszą publikację prasową (*Ten straszny bliski*) przeciwdziałającą przemocy w rodzinie.

II. Ocena zgłoszonego osiągnięcia naukowego [wynikająca z art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2017r. poz. 1789), w związku z art. 179 ust.2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 (przepisy wprowadzające ustawę - Prawo o w szkolnictwie wyższym i nauce).

Doktor nauk humanistycznych Agnieszka Widera-Wysoczańska, korzystając z obowiązujących uregulowań prawnych, zgłosiła zestaw prac publikowanych w okresie 2003-2016 jako osiągnięcie naukowe pt.: ***Holistyczny model międzypokoleniowego przenoszenia czynników ryzyka przemocy seksualnej w rodzinie***, osiągnięcie wymagane przy ubieganiu się o nadanie stopnia doktora habilitowanego nauk humanistycznych.

W skład osiągnięcia Habilitantka zaliczyła:

1. Książkę (1)
Widera-Wysoczańska, A. (2010). *Mechanizmy przemocy w rodzinie. Z pokolenie na pokolenie*. Warszawa: Difin.
2. Redakcję książki (1)
Widera-Wysoczańska, A. (red.).(2016). *Trauma treatment. Factor contributing to efficiency*. Newcastle: Cambrige Scholar Pub.
3. Współredakcję książek (2)
Widera-Wysoczańska, A., Kuczyńska, A. (red). (2010). *Interpersonal trauma and its consequences*. Newcastle: Cambrige Scholar Pub.
Widera Wysoczańska, A., Kuczyńska, A. (red). (2011). *Interpersonalna trauma. Mechanizmy i konsekwencje*. Warszawa: Difin.
4. 9 rozdziałów w w/w książkach wymienionych w autoreferacie.
5. 3 artykuły w czasopismach wymienione w autoreferacie.

We wszystkich opublikowanych pracach (książka, rozdziały w książkach i artykuły) Habilitantka jest jedynym autorem. Dwie książki współredagowała jako jedna z dwóch redaktorek.

Ponieważ osiągnięcie Habilitantki zostało opublikowane w wielu pracach Habilitantka zsyntetyzowała ich treść w autoreferacie i przedstawiła model badanego zjawiska omawiając kolejno:

1. Źródła inspiracji.
2. Założenia teoretyczne, z których wywodzi się model.
3. Metodologię badań.
4. Wyniki badań empirycznych przeprowadzonych w celu weryfikacji założeń zawartych w modelu.
5. Korzyści aplikacyjne.

Ten sposób zapowiedzi prezentacji modelu wzbudzał oczekiwanie kontaktu z uporządkowanym i poddanym refleksji działaniem doświadczonego badacza.

Ad.1.

Inspirację dla zbudowania projektowanych badań czerpała Habilitantka z wniosków płynących z praktyki psychologicznej. Zajmowała się bowiem (pracując od roku 1987 jako psycholog, psychoterapeuta w Instytucie Psychoterapii Traumatycznej, Rozwoju i Szkoleń a dodatkowo w latach 1987-1988 jako asystent w Ośrodku Leczenia

Odwykowego Szpitala Psychiatrycznego we Wrocławiu) diagnozą i terapią osób doświadczających przemocy w rodzinie. Ten ponad trzydziestoletni kontakt z problematyką przemocy i obserwacje z niego płynące doprowadziły Habilitantkę do studiowania (w kraju i zagranicą) zjawiska przemocy i sposobów jej zapobiegania, wspierając nową wiedzą teoretyczną wcześniej zdobyte doświadczenie praktyczne. O szerokości tej wiedzy świadczą pomysły Habilitantki zawarte w założeniach projektów badawczych, teoretyczne części wybranych prac oraz dołączona do publikacji literatura przedmiotu – obszerna, zawierająca kluczowe dla wymienionej problematyki pozycje i ciągle aktualizowana. Fala zainteresowań przemocą seksualną w latach osiemdziesiątych zeszłego wieku, głównie w krajach Zachodniej Europy i Ameryki Północnej, pozwoliła na eksplorację nowych zjawisk z nią związanych, skoncentrowanych i na uczestnikach procesu przemocy i na relacjach zachodzących między nimi. Habilitantka (gdy w Polsce badania empiryczne nad przemocą seksualną dopiero zaczęły się rozwijać) widziała potrzebę ich podjęcia, koncentrując się na ważnych ich aspektach (zakres przemocy, rodzaje, sposoby jej utrwalania). Analiza treści załączonych publikacji wskazuje na proces twórczego rozwoju nowych pomysłów badawczych, ostatecznie użytecznych dla pracy z pacjentem – uczestnikiem przemocy procesu przemocy. Ta część autoreferatu i załączonych do niego publikacji dobrze dokumentuje twórczy charakter pomysłów Habilitantki.

Ad. 2.

Habilitantka budując holistyczny model przenoszenia przemocy w rodzinie oparła się na następujących teoriach: stresu pourazowego (Figley, 1985, Terr, 1988, Finkehor, Brown, 1985; Horowitz, 1979; Briere, 1992; Freyd, 2001; Briere, Scott, 2006), podejściach feministycznych (Brownmiller, 1975; Rush, 1977; Krystal, 1978; Brickman, 1984; Walker, 2009), teoriach samorozwoju (Steele, 1986; Krugman, 1986), Eriksonowskiej teoriach rozwoju tożsamości (Erikson, 1986), teoriach więzi (Bowlby, 1988) oraz teoriach społecznego uczenia się agresji (Herzberger, 1996). Wnosić stąd można, że odwoływała się głównie do paradygmatu psychodynamicznego i społecznego uczenia. Analiza treści założeń modelu dowodzi poprawności tych decyzji.

Drugą częścią, która poddana została ocenie w ramach analizy poprawności budowy modelu to definicje autorskie, które – jak pisze Habilitantka – wyjaśniają sposób rozumienia badanych zjawisk oraz są podstawą konstruowania metod

badawczych. Mimo, że ani w autoreferacie ani w publikacjach stanowiących jego fragmenty nie zostały omówione (*expressis verbis*) badane zmienne, to wносить należy, że główną badaną zmienną jest przemoc seksualna. Stąd jej definicja wydaje się mieć dla projektu kluczowe znaczenie. Definicja ta, która stanowi podstawę rozumienia badanych zjawisk i budowy narzędzi pojawia się w autoreferacie na s. 8. pod nazwą: przemoc seksualna doznawana w dzieciństwie.

Zaproponowana przez Habilitantkę definicja przemocy seksualnej jest definicją nieostrą i wieloznaczną, niepozwalającą na odróżnienie zjawisk nią objętych od zjawisk, które nie wchodzą w obszar definiensa. Definicja przemocy seksualnej powinna zawierać: opis osoby ofiary, opis osoby sprawcy oraz opis jego aktywności. Czasami, choć nie zawsze (i niekoniecznie) definicje przemocy seksualnej zawierają odrębny element wskazujący na awersyjność czynu.

Habilitantka definiując ofiarę przemocy seksualnej doznawanej w dzieciństwie uznała, że jest nią małe dziecko, osoba w okresie dorastania a także osoba w każdym wieku, którą charakteryzują takie cechy jak: zależność, niedojrzałość rozwojowa, niezdolność do wyrażenia świadomej zgody. Ten sposób opisywania ofiary znacznie wykracza poza czas, w jakim definiowana przemoc może mieć miejsce. Czas dzieciństwa bowiem jest ściśle w psychologii rozwojowej określony i obejmuje okres między narodzinami a 11,12 r.ż. Dodatkowym elementem (poza czasem) jest wskazywanie na brak objawów dojrzewania, ponieważ w niektórych wypadkach pojawienie się tych ostatnich wyprzedza granicę 11-12 r.ż. Jeśli więc przedmiotem definiowania jest przemoc seksualna doznawana w dzieciństwie, nie może w zakres definicji ofiary wchodzić osoba, która okres ten już ma za sobą.

Opis sprawcy dokonany został trojako: poprzez wiek sprawcy (osoba starsza od ofiary lub jej rówieśnik), przez intencję (działania celowe, świadome i zaniechania) oraz poprzez cel (zaspakajanie określonych potrzeb sprawcy). Decyzja ta z jednej strony włącza do grupy sprawców szeroką grupę osób (dorosłych i dzieci), a z drugiej wyklucza z niej osoby, które wykorzystują dziecko zaspakajając cudze potrzeby, z pominięciem własnych i wymienionych w definicji.

Opis aktywności seksualnej jest szeroki (aktywność natury seksualnej) z uwzględnieniem różnych form ekspresji (słowa, postawy, zachowania) pozwalający na włączenie do definicji szerokiej grupy działań sprawców.

Zastosowanie takiej propozycji definicji w badaniach czy w trakcie działań diagnostycznych rodzi niebezpieczeństwo zaliczenia do grupy podmiotów osoby

niejednorodne (dzieci, dorastających, osoby dorosłe), które doznały przemocy w różnym czasie a nie tylko w okresie zamkniętym granicą 11,12 r.ż. Nieprecyzyjne definiowanie zmiennych powoduje, że nie wiadomo jakie zjawiska są rzeczywiście badane i czy są właściwie operacjonalizowane. Skutki takiej decyzji mogą wpłynąć (zakłócająco) na surowe wyniki badań oraz w podobny sposób na procesy interpretowania i wnioskowania. Dokumentuje te wątpliwości użycie w/w definicji na przykład w badaniach (Widera-Wysoczańska, 2005) nad zakresem przemocy seksualnej wewnątrz i zewnątrzrodzinnej doświadczanej przez kobiety w dzieciństwie, wchodzących w skład osiągnięcia. Na podstawie lektury publikacji nie wiadomo, czy w procesie badań opartych na w/w modelu Habilitantka jako zmienną traktowała wyłącznie przemoc seksualną w rodzinie doświadczoną w dzieciństwie, na co wskazuje definicja przytoczona na s.8, czy też przemoc seksualną doznaną w rodzinie w czasie znacznie wykraczającym poza dzieciństwo, na co z kolei wskazują na przykład opisy grup badawczych (Widera-Wysoczańska, 2006).

Wątpliwości (co do rozłączności i ostrości używanych kryteriów klasyfikacyjnych) budzi również zaproponowana klasyfikacja przemocy seksualnej. Podział przemocy na kazirodztwo biologiczne (wewnątrzrodzinne) i kazirodztwo psychologiczne (zewnątrzrodzinne) jest pomysłem autorskim, do którego Habilitantka ma prawo, choć utrudnia ono zrozumienie określenia biologiczne (w skład grupy osób, która może się go dopuścić wchodzi biologiczni krewni i osoby obce) i określenia psychologiczne (w skład tej grupy wchodzi osoby spoza rodziny a więc niespokrewnione, którym dziecko ufa). Dla odróżnienia tych dwóch typów przemocy użyte zostały dwa kryteria: przynależność do rodziny oraz ufność, co do których nie wiadomo, czy muszą występować łącznie czy wystarczy zastosowanie jednego z nich. Wyodrębnienie natomiast wśród rodzajów bezpośredniej przemocy seksualnej emocjonalnej przemocy seksualnej rodzi wątpliwość co do związków definicyjnych kazirodztwa psychologicznego i emocjonalnej przemocy seksualnej skonkretyzowanych za pomocą następującego pytania: czy przemoc emocjonalna nie jest jedynie postacią kazirodztwa psychologicznego? Autorka ujmuje ją szerzej jako jeden z typów przemocy bezpośredniej i może taki rodzaj klasyfikacji przyjąć. Nie mniej stosowanie definicji projektujących i używanie nieprecyzyjnych kryteriów klasyfikacyjnych bardzo utrudnia konceptualizację i interpretację badań a czytelnikom – rozumienie tekstu. Utrudnia także wyprowadzanie uprawnionych wniosków z badań skoro na przykład nie wiadomo czy danej rodzaj przemocy powinien być

diagnozowany w oparciu o dwa czy o jedno kryterium. Dla formułowania twierdzeń w teoretycznych i działań praktycznych tego rodzaju wiedza ma znaczenie.

Trzecia wątpliwość dotycząca modelu związana jest z użyciem pojęcia *mechanizmy*. Tytuł osiągnięcia, który brzmi *Holistyczny model międzypokoleniowego przenoszenia czynników ryzyka przemocy seksualnej w rodzinie* nie zawiera tego terminu. Tytuł książki, której treść jest szeroko omawiana jako składowa osiągnięcia (*Mechanizmy przemocy w rodzinie. Z pokolenie na pokolenie*), z kolei termin ten zawiera. Użycie tego terminu zakłada co najmniej dokumentowanie występowania określonych czynników i ich związków ze zdarzeniem. Tego rodzaju danych (o związkach) nie znaleziono w cytowanej wyżej książce. Znaleziono jedynie ich specyfikację. Nawet rezygnacja z w/w terminu w tytule osiągnięcia nie niweluje wady braku udokumentowania związku określonych czynników z określonym zjawiskiem (przemocą) w badaniach zaliczonych do osiągnięcia.

Ad.3.

Trudno odnieść się do metod i narzędzi badawczych stosowanych w celu weryfikacji modelu. Wpływają na to dwa powody. Pierwszy to brak używanych kwestionariuszy w publikacjach. Narzędzia nie znajdują się we wskazanych miejscach. Występują jedynie wzmianki o nich lub krótkie ich omówienie. Na przykład nota bibliograficzna zapowiada pojawienie się wywiadu o historii przemocy w rodzinie w dwóch miejscach. Tymczasem w publikacji z roku 2005 jest jedynie wymieniony, a w publikacji 2010a – nie jest w ogóle omówiony. Podobna uwaga dotyczy RSZR lub Wywiadu o doświadczeniu własnego rodzicielstwa. Kwestionariusze SIK i SIM omówione są i zaprezentowane w całości i one pozwalają zorientować się w kwestii ich zawartości i trafności.

Drugą sprawą związaną z zastosowaną metodologią jest kwestia przetwarzania danych. Habilitantka zapowiada jakościowy a nie ilościowy sposób opracowania danych. Ta decyzja, biorąc pod uwagę problem badawczy i treść informacji, która zostanie pobrana od badanych, jest całkowicie uzasadniona. Natomiast w materiale opisującym niektóre badania brak danych opisujących dojście do prezentowanych kategorii. Tego rodzaju braki utrudniają ocenę, czy postawiony cel badawczy został zrealizowany ze względu na treść materiału otrzymanego od badanych oraz ze względu na sposób jego uzyskania i opracowania.

Ilustrują to na przykład badania nad czynnikami (związanymi z interwencją psychologiczną) podtrzymującymi przemoc (Widera-Wysoczańska, 2010a). Ich celem

było sprawdzenie jak doznawane przez profesjonalistki urazy z przeszłości mogą wpływać na jakość stosowanych interwencji. Na podstawie wyników badań wyprowadzono wniosek, że większość terapeutów w relacji z pacjentem zachowuje się jak „sprawca” lub „ofiara”. Dla dokumentacji tego wniosku przedstawiono (tabela 30, s.146) sposoby działania terapeuty: „jako sprawcy” lub jako „ofiary”, wymienienie z zaznaczeniem procentowej częstości deklarowanego używania danej strategii działania. Trudno uznać przedstawione dane za spełnienie celu badań, skoro nie ukazano związku (jego występowania i siły) między urazami z przeszłości (a dane takie jak typ przemocy, jej natężenie, wiek jej doświadczenia były – jak wynika z opisu badań znane Autorce) a sposobem pracy terapeutek (tu: zachowań jako „sprawca”, „ofiara”) z pacjentem (klientem). Na podstawie przedstawionych badań można jedynie stwierdzić, że otrzymano zestaw wymienionych przez badane (posiadające pewną stałą cechę – bycie ofiarą przemocy domowej) sposobów działania wobec pacjenta. Nie wiadomo natomiast czy i jak dane te wiążą się ze zmiennymi niezależnymi wymienionymi wyżej, a w jakim stopniu wynikają z innych, niekontrolowanych, choć prawdopodobnie znanych Autorce zmiennych podmiotowych (na przykład: typ wykształcenia, rodzaj wykonywanego zawodu). Nie wiadomo także (z braku danych pochodzących z grupy kontrolnej) czy i w jakim stopniu na strategię profesjonalistek wpływały inne ważne czynniki sytuacyjne (praca w określonym miejscu, gdzie codzienny kontakt z ofiarami przemocy seksualnej jest też stałą cechą badanych i jednocześnie czynnikiem mogącym modyfikować ich działanie) zależnie lub niezależnie od przeżytych urazów. Przypisywanie stosowanych przez terapeutki strategii wpływowi urazów nie jest w omawianym badaniu wnioskiem uprawnionym. Zawarta w publikacji informacja o posługiwaniu się danymi jakościowymi, nie uzupełniona o informacje o sposobie ich przetwarzania oraz informacje o procedurach wyprowadzania wniosku z danych jakościowych (zaprezentowanych procentowo) grozi uznaniem za udokumentowane twierdzeń nieudokumentowanych oraz skutkuje wyciąganiem wniosków niespójnych z zapowiadany wcześniej i wyraźnie określonym celem badań.

Kolejną kwestią konieczną do omówienia pozostającą w zakresie uwag metodologicznych jest kwestia grup badawczych. Habilitantka badając poszczególne problemy związane z międzypokoleniową transmisją przemocy seksualnej w rodzinie wyciągała wnioski na podstawie opracowania wyników pochodzących z różnych grup badawczych. Dla zbadania kolejnych problemów Habilitantka analizowała wyniki pochodzące od następujących grup badawczych:

- 1). Zakres przemocy doznawanej w dzieciństwie przez kobiety – grupa dobrana losowo: 161 kobiet z wyższym wykształceniem (jednego typu). Na badania tej grupy powoływała się Habilitantka w publikacji z 2005 r. (Widera-Wysoczańska, A. (2005). *Zaburzone rodzicielstwo, jako konsekwencja kazirodztwa doznanego w dzieciństwie*. Przegląd Psychologiczny, 48, 3, s. 303-322) grupy tej nie charakteryzując szczegółowo, a jedynie traktując ją jako grupę porównawczą wobec badanych matek. Wyniki opisujące cechy badanych zostały podane w procentach.
- 2). Kobieta wykorzystywana w dzieciństwie (przez ojca lub osobę w tej roli) jako matka dziecka wykorzystywanego przez ojca – grupa 30 matek o w/w cechach i uczestniczek terapii, dobrana celowo.
- 3). Zachowanie rodzicielskie matek dzieci wykorzystywanych seksualnie, które to matki same były ofiarami kazirodztwa – grupa 54 kobiet o cechach wymienionych powyżej p.2.
- 4). Relacje w rodzinach kazirodczych – grupa 24 kobiet (dobrych metodą kuli śnieżnej) ofiar przemocy seksualnej (penetracyjnej ze strony ojca lub osoby w tej roli, doznanej w wieku 3 – 21 lat) uczestniczek terapii, posiadających córki, które doświadczyły przemocy seksualnej w rodzinie.
- 5). Reakcje na ujawnienia - grupa 40 matek, ofiar przemocy w rodzinie, przyprowały dzieci na diagnozę, same zgłosiły podejrzenie wykorzystania własnych dzieci.
- 6). Wybór partnera przez kobiety ofiary przemocy seksualnej w rodzinie – 88 kobiet w relacjach co najmniej dwuletnich, doświadczających przemocy w rodzinie od ojca lub matki, wykształcenie co najmniej średnie.
- 7). Mechanizmy zaprzeczania przemocy – grupa 60 osadzonych sprawców przemocy wobec dzieci (własnych lub obcych).

Jak wynika z tej listy grupy badawcze różnią się od siebie. Stosowanie różnych grup badawczych dla weryfikacji jednego modelu nie musi być oceniane jako błąd w obszarze metodologii badań. Jednakże w wypadku omawianego modelu zróżnicowanie grup podważa poprawność wnioskowania. Po pierwsze o zakresie przemocy Habilitantka wyprowadzała wnioski posługując się grupą specyficzną, gdzie oceny rozpowszechnienia zjawiska przemocy dokonywane były jedynie przez wykształcone kobiety i stąd wnioski można uogólnić tylko na grupę kobiet o podobnej cesze i nie można zestawiać tych danych (dotyczących zakresu i rodzaju przemocy) z

danymi kobiet o innym poziomie wykształcenia. Po drugie badając przemoc doznaną w dzieciństwie brała pod uwagę osoby, które doświadczyły jej w dorastaniu i dorosłości. Po trzecie analizując płeć sprawców włączała lub wyłączała z badań osoby różnej płci. Podobnie postępowała z taką cechą jak płeć ofiar - w pewnych wypadkach ją wyraźnie pomijając (na przykład wystarczyło, że warunkiem udziału matki w badaniach było posiadanie dziecka wykorzystanego seksualnie w rodzinie), a w innych - wyraźnie określonej płci wymagając (na przykład warunkiem udziału w badaniu było posiadanie córki wykorzystywanej kazirodczo). Badając aktywność sprawców czasami brała pod uwagę jedynie seksualną aktywność penetracyjną wobec ofiary a kiedy indziej aktywność definiowaną szerzej.

Te same uwagi związane są z doбором grup co do relacji łączącej dziecko ofiarę i sprawcę. Nie jest jasne, czy, kiedy i w jaki sposób ta relacja wpływa na wyniki. O tym wspominało w recenzji wskazując na niejasną definicję samej przemocy. W omawianiu wyników badań nie zawsze wiadomo o jaki typ kazirodztwa chodzi. Habilitantka informowała wprawdzie, że w osiągnięciu koncentruje się na kazirodztwie biologicznym, ale jednocześnie opisała, że w skład grup wchodziły osoby molestujące dzieci obce i ofiary obcych sprawców. Czy w takim razie wyniki tych osób zostały wyłączone z analizy czy też zostały brane pod uwagę? Ta informacja byłaby istotna z punktu oceny poprawności wnioskowania a głównie co do oceny zakresu czynionych uogólnień.

Wszystkie czynione tu uwagi zmierzają do jednej konkluzji: brak dobrze opisanych zmiennych wynikających między innymi z niejasnych kryteriów doboru do grup uniemożliwia ocenę, że wyprowadzone wnioski mają charakter wniosków uprawnionych (wniosków wynikłych z przyjętych założeń i potwierdzających je wyników badań) oraz, że mają charakter wniosków spójnych z przedstawionym celem zapowiedzianym i określonym przez treść problemu badawczego.

Ad.4.

Wyniki badań empirycznych wchodzących w skład osiągnięcia przedstawione zostały w kilku pracach. Najobszerniejsza z nich to książka *Mechanizmy przemocy w rodzinie. Z pokolenie na pokolenie*, która zbiera przeprowadzone wcześniej (do roku 2010 roku) w jedną całość. Zawiera treści teoretyczne, wyniki badań empirycznych wielu zagranicznych autorów oraz własne badania Habilitantki. Inne wchodzące w skład osiągnięcia badania przedstawione zostały w artykułach i rozdziałach książek.

Głównie prezentują wyniki badań Habilitantki uzyskane od różnych grup, analizowane jakościowo. Uwagi zawarte w punkcie 1-3 odnoszą się do tych badań.

Jednakże ponieważ osiągnięcie z zamierzenia Habilitantki nie jest prostą kompilacją wyników, o czym świadczy jego tytuł zawierający termin model, należy odpowiedzieć na pytanie czy rzeczywiście treści zaprezentowane przez Habilitantkę wypełniają zapowiadane w tytule warunki. Analiza tych prac w kontekście założeń przedstawionych a autoreferacie nie pozwala na nie odpowiedzieć twierdząco. Jak wskazano w punktach 1-3 użyty tytuł sugeruje, że Autorka skupi się na całościowym opisie rodziny kazirodczej skoro w tym systemie zawarte są i elementy odpowiedzialne za powstanie przemocy seksualnej i powiązania między tymi elementami. Tymczasem uwzględnione zostały wybrane charakterystyki matek i wybrane elementy ofiar oraz częściowo zachodzące między nimi powiązania. Pominięte w systemie zostały charakterystyki sprawców, bo badani nie byli częścią opisywanych systemów. I o ile związki między matkami i dziećmi dotyczyły relacji rodzinnych, to opisy ojców dotyczyły osób im obcych. Badania te włączone zostały w skład modelu, mimo, że nie dotyczyły badanych rodzin i nie wiązały się z takimi zjawiskami jak zjawiska badane między matkami a ich matkami czy między matkami a ich dziećmi. Habilitantka wskazała na zestawienie dwóch rodzajów zaprzeczeń funkcjonujących wśród sprawców co nie znaczy jednak, że są to jedyne czy najważniejsze dowody na przenoszenie wzorców przemocy. Ten zarzut dotyczy nie tyle decyzji merytorycznej związanej z opisywaniem znaczenia zjawiska zaprzeczania w funkcjonowaniu ofiar i sprawców, ale niespójnego i niejednolitego badania czynników, które po stronie mężczyzny i kobiety wiążą się z transmisją międzypokoleniową. Stąd lektura treści wchodzących w skład modelu pozostawia wrażenie opisu fragmentów zjawiska przemocy seksualnej w rodzinie, wybranych i nie tworzących spójnej i zamkniętej nawet w wąskich ramach całości.

Koncepcja samej transmisji międzypokoleniowej przemocy rodzinnej jest wartościową koncepcją, wielokrotnie w różnorodnych - w tym głównie w zagranicznych - publikacjach forsowaną jako model pozwalający zrozumieć samo zjawisko kazirodztwa i jego stałość. W opisie Habilitantki zabrakło opisu całościowego modelu, ze wskazaniem opisu poszczególnych jego elementów (tu uczestników, przedstawicieli trzech pokoleń i ich charakterystyk) oraz relacji ich łączących po to, by wskazać na mechanizmy torujące i hamujące transgeneracyjne przekazy. Dlatego poszczególne artykuły, które informują o pewnych wycinkach badanego zjawiska mogły dostarczyć wartościowych materiałów dla teorii i praktyki. Ich lektura jednak w

wielu miejscach nie prowadzi do spełnienia tych oczekiwań ze względu na to, że sposób analizy wyników, a czasem i ich wyjściowa zawartość nie pozwalają na potwierdzenie twierdzeń a potem na wyprowadzanie wniosków.

Ad.5.

Przytoczone wyżej uwagi krytyczne informują także o jak dużej stracie dla praktyki wiąże się niemożność takiego wykorzystania wyników badań jak wprost sugeruje Habilitantka. Wymagałoby to bowiem przyjęcia założenia, że praktyczne zalecenia wynikają z poprawnej interpretacji wyników, dla której podstawą są badania przeprowadzone zgodnie z procedurami metodologicznymi, zinterpretowane w sposób spójny z założonymi celami i zakończone wnioskami, mieszczącymi się w granicach uprawnionych treści wyników.

Wymienione w dotychczasowym wywodzie argumenty nie pozwalają uznać przedstawionego przez dr Agnieszkę Widera-Wysoczańską osiągnięcia jako osiągnięcia naukowego stanowiącego znaczny wkład w rozwój określonej dyscypliny, a tym samym stanowiącego podstawę ubiegania się Autorki o przyznanie tytułu doktora nauk społecznych.

III. Ocena aktywności naukowej Habilitantki

Cały dorobek naukowy Habilitantki (uzyskany przed i po otrzymaniu stopnia doktora nauk humanistycznych) przedstawia się następująco:

1. Sumaryczny *impactfactor*: 1.494
2. Punktacja wszystkich opublikowanych prac po doktoracie (jeśli możliwe do ustalenia to na dzień publikacji wg MNiSW:
 - 1). Wszystkie publikacje: 360
 - 2). Publikacje po doktoracie: 281
3. Liczba cytowań publikacji według bazy Web of Science (WoS) (na dzień 27.11.2018): 9
4. Liczba cytowań publikacji według PublishorPerish: 44 publikacje 145 razy
5. Liczba cytowań publikacji według Google Scholar: 44 publikacje 145 razy
6. Indeks Hirscha według Web of Science (WoS)(na dzień 27.11.2018) 1
7. Indeks Hirscha według PublishorPerish: 6
8. Indeks Hirscha według Google Scholar: 6

Habilitationka opublikowała 7 artykułów w czasopismach naukowych znajdujących się w bazie Journal Citation Reports (JCR) lub na liście European Reference Index for the Humanities (ERIH) w tym 4 przed doktoratem. We wszystkich wypadkach była jedynym autorem publikacji w języku polskim i angielskim. W czasopismach innych niż wskazane wyżej opublikowała 24 pozycje (artykuły, rozdziały w monografiach, z czego - 3 przed doktoratem). Wydawnictwa, w których pojawiały się w/w prace należały do wydawnictw zagranicznych (np. Cambridge Scholar Pub.), ogólnopolskich (np. Warszawa Difin), uniwersyteckich (np. Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego) i były wydawane w języku polskim i angielskim. Autorka ma na swoim koncie (po doktoracie) jedną monografię. Opisany dorobek, wskazany jako publikacje niewymienione w osiągnięciu, jest bardzo znaczny i związany z tematyką skoncentrowaną wokół doświadczenia choroby, śmierci i traumy, przemocy różnego typu i psychoterapii związanej z traumatycznymi wydarzeniami. Habilitationka zajmowała się także zagadnieniami metodologicznymi, a konkretnie wykorzystaniem metody jakościowej w badaniach psychologa klinicznego. Tylko 7 prac to prace współautorskie, w których udział Habilitationki wynosi co najmniej 50%. 8 z nich wydano w języku angielskim.

Ten fragment aktywności Habilitationki świadczy o rozległości jej zainteresowań, ich spójności i o gotowości zajmowania się zagadnieniami trudnymi, które dotyczą kluczowych kwestii życia człowieka, dających mu szansę wzrostu a także niosących ryzyko destrukcji. Można go określić jako dowód na wykazywanie się przez Habilitationkę istotną aktywnością naukową.

IV. Ocena działalności dydaktycznej, organizacyjnej, popularyzatorskiej

Dr nauk hum. Agnieszka Widera-Wysoczańska legitymuje się różnorodnym doświadczeniem dydaktycznym, organizacyjnym i popularyzatorskim realizowanym w latach 1987-2018.

1. Habilitationka kierowała dwoma zagranicznymi grantami, 1 krajowym projektem badawczym oraz 12 grantami wewnętrznymi finansowanymi przez Uniwersytet Wrocławski. Brała także udział w 2 zagranicznych projektach badawczych.

2. Habilitationka ma na swoim koncie 35 wystąpień na międzynarodowych konferencjach, 20 wykładów na zaproszenie na naukowych ogólnopolskich i międzynarodowych konferencjach, 20 prezentacji i 1 poster na międzynarodowych konferencjach i krajowych konferencjach, czynny udział (organizowanie,

przewodniczenie) w 4 zagranicznych i 2 międzynarodowych konferencjach, uczestnictwo w 6 programach eksperckich oraz liczną (36 wykładów) na konferencjach popularnonaukowych.

3. Habilitantka opracowała i realizowała 5 projektów we współpracy z innymi ośrodkami.

4. Działalność dydaktyczna Habilitantki, którą rozpoczęła w 1987 roku po uzyskaniu tytułu magistra psychologii w Zakładzie Psychologii Klinicznej realizowana była na Uniwersytecie Wrocławskim w ramach pracy na etacie asystenta i adiunkta oraz na innych uczelniach (Uniwersytet Opolski, Uniwersytet Zielonogórski, Uniwersytet im. A. Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytet SWPS filia Wrocław) na umowę zlecenie lub na umowę o dzieło jako wykładowca na studiach podyplomowych. Habilitantka realizował ją (w języku polskim i angielskim) poprzez:

- 1) opracowanie autorskich programów zajęć dydaktycznych
- 2).prowadzenie wykładów, seminariów monograficznych, warsztatów
- 3). projektów badawczych dla studentów psychologii

4) opiekę naukową nad studentami (badania studenckie, opieka nad kołem naukowym, promotorstwo prac na studiach podyplomowych, promotorstwa pomocniczego prac doktorskich),

5). opracowanie i prowadzenie autorskich szkoleń oraz superwizji (od roku 1989 do dziś) dla psychologów i pedagogów

6) podejmowanie innych prac dydaktycznych i organizacyjnych w Instytucie Psychologii Uniwersytetu Wrocławskiego:

- Od 2018 r. członek Komisji Oceny Kształcenia.
- 2016 r. - członek Komisji Oceny Efektywności Kształcenia.
- 2012/2014. - opiekun praktyk zawodowych przewidzianych w standardach kształcenia, z zakresu stosowanej psychologii klinicznej i zdrowia dla studentów psychologii w trybie niestacjonarnym, Instytut Psychologii Uniwersytetu Wrocławskiego.
- Lata 90 - opiekun praktyk zawodowych przewidzianych w standardach kształcenia, z zakresu stosowanej psychologii klinicznej dla studentów psychologii w trybie stacjonarnym, Instytut Psychologii Uniwersytetu Wrocławskiego.

- 1990r. - sekretarz Wydziałowej Komisji Egzaminacyjnej na kierunku psychologia.

5. Habilitantka wykonywała ekspertyzy jako biegły ad hoc na zamówienie sądów i prokuratury oraz brała udział w 3 zespołach eksperckich na zlecenie towarzystw naukowych czy organizacji.

6. Habilitantka pełniła rolę recenzenta 1 redakcji książki, 6 artykułów, 15 abstraktów na konferencjach zagranicznych

7. Habilitantka jest autorką 29 publikacji o charakterze popularyzatorskim.

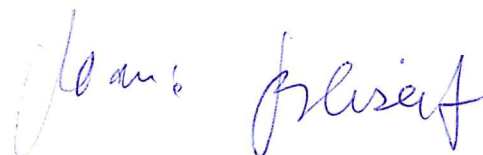
Opisana powyżej aktywność dydaktyczna, organizacyjna i popularyzatorska Habilitantki świadczy Jej zaangażowaniu społecznym, kreatywności w roli nauczyciela akademickiego, wychowawcy studentów oraz opiekuna młodej kadry. Działalność pozauczelniana Habilitantki, znanej i cenionej popularyzatorki, ekspertki, konsultantki ma wymiar imponująco szeroki, wykraczający poza granice Polski i poza wąski krąg grupy studentów i absolwentów psychologii. Świadczy o odwadze zajmowania się zagadnieniami niezwykle użytecznymi ale również trudnymi, patologicznymi i budzącymi opór społeczny. Jednocześnie działalność ekspercka, konferencyjna, uczestnictwo w międzynarodowych i krajowych organizacjach dowodzi kompetencji Habilitantki w zakresie wybranych przez siebie obszarów zainteresowań (liczne zaproszenia na wykłady). Z tych powodów można określić, że Habilitantka wykazuje się istotną aktywnością naukową.

IV. Konkluzja

Z punktu widzenia wymogów stawianych przez Ustawę z dnia 14 marca 2003r. (Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki) z późniejszymi zmianami, sytuacja dr Agnieszki Widera-Wysoczańskiej, kandydatki do otrzymania stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk społecznych przedstawia się następująco:

1. Kandydatka spełnia wymóg związany z posiadaniem tytułu doktora.
2. Kandydatka nie spełnia wymogu określonego w w/w ustawie związanego z posiadaniem w dorobku osiągnięcia naukowego stanowiącego znaczny wkład autora w rozwój określonej dyscypliny naukowej.
3. Kandydatka spełnia wymóg określony w w/w ustawie związany z wykazaniem się istotną aktywnością naukową.

Z powodu niewypełnienia przez dr Agnieszkę Widera-Wysoczańską ustawowego kryterium, uznaję Jej starania o uzyskanie stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych za nieznajdujące uzasadnienia. W konsekwencji nie popieram wniosku o nadanie dr Agnieszce Widera-Wysoczańskiej stopnia naukowego doktora habilitowanego nauk społecznych.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read "Janusz Jurek". The signature is written in a cursive style with some loops and flourishes.